

Examenul național de bacalaureat 2023
Proba E. b)

Limba și literatura maghiară maternă

BAREM DE EVALUARE ȘI DE NOTARE

Filiera teoretică – Profilul real; Filiera tehnologică;

Filiera vocațională – Toate profilurile (cu excepția profilului pedagogic)

Model

- Se punctează orice modalitate de rezolvare corectă a cerințelor.
- Nu se acordă punctaje intermediare, altele decât cele precizate explicit în barem. Nu se acordă fracțiuni de punct.
- Se acordă zece puncte din oficiu. Nota finală se calculează prin împărțirea la zece a punctajului total acordat pentru lucrare.

I. TÉTEL **(30 pont)**

a. Cím és szövegegész viszonya

5 pont

Érvényes, szövegpéldákkal alátámasztott, kifejtett válasz 5 pont

(pl. A cím mondatértékű megszemélyesítés; témamegjelölő cím, amely utal a táj és a lírai én közötti bensőséges viszonyra; a szövegegész visszaigazolja a címet, kapcsolódik a cím keltette előfeltevésekhez; kifejtí a természeti és emberi szféra közötti állandó vibrálást stb.),

értvényes, de csak részben kifejtett válasz 4 pont,

részben értvényes, kifejtett válasz 3 pont,

részben értvényes, részben kifejtett válasz 2 pont,

kísérlet a válaszáadásra 1 pont.

b. A versbeszéd jellemzői

5 pont

Érvényes, szövegpéldákkal alátámasztott, kifejtett válasz 5 pont

(pl. A versbeszéd első része dialogikus jellegű, a természetben barangoló lírai én megszólítja az erdő lakóit, a mókusokat, a peléket; aggódik a tél kegyetlenségének kiszolgáltatott állatokért, barátaiért, erre utalnak a vers eleji költői kérdések: „Eltűntetek már, mókusok, pelék?“, „Befogadott-e régi odvatok?“, „Vajjon szigoru lesz-e teletek?“, a vers második részében váltás történik, közvetlen megnyilatkozás, én-beszéd, egyes szám első személyű beszédmód: „aludnám“, „kilépnék“, „rám“, vallomás stb),

értvényes, de csak részben kifejtett válasz 4 pont,

részben értvényes, kifejtett válasz 3 pont,

részben értvényes, részben kifejtett válasz 2 pont,

kísérlet a válaszáadásra 1 pont.

c. A képek keltette hangulat

5 pont

Érvényes, szövegpéldákkal alátámasztott, kifejtett válasz 5 pont

(pl. A verskezdet bensőségessége, a deret hintő égi kék jelensége a béke, nyugalom kifejezője; a természet menedék a lírai én számára: „Sziklás, védő odu“, a költői kérdések sora nyugtalanságra, zaklatottságra utal: „Befogadott-e régi odvatok?“, „Vajjon szigoru lesz-e teletek?“, a természet csendje mint az önsorsról való elmélkedés helye; megnyugvás, beletörődés; egyfajta idill stb.),

értvényes, de csak részben kifejtett válasz 4 pont,

részben értvényes, kifejtett válasz 3 pont,

részben értvényes, részben kifejtett válasz 2 pont,

kísérlet a válaszáadásra 1 pont.

d. A költemény idő- és értékszembesítő szerkezete

5 pont

Érvényes, szövegpéldákkal alátámasztott, kifejtett válasz 5 pont

(pl. A vers idő- és értékszembesítő jellege a lírai én vallomásából bomlik ki; kronotoposzok szerepe; a tél és a tavasz évszakszimbolikájához kötődik a jelen gondoktól való terheltsége, a menekülésvágy, illetve a jövőbe vetett remény; a jelen fenyegetettségét a „háború s atom“ metonímiája idézi fel, az „új nap ragyogna rám“ igei metafora a reményteljes jövő ígéretét sugallja; stb.),

értvényes, de csak részben kifejtett válasz 4 pont,

részben értvényes, kifejtett válasz 3 pont,

részben érvényes, részben kifejtett válasz 2 pont,
kísérlet a válaszadásra 1 pont.

e. A zeneiség eszközei

5 pont

Érvényes, szövegpéldákkal alátámasztott, kifejtett válasz 5 pont

(pl. jambikus lejtésű sorok; tiszta rím jelenléte (aa); a költői képek szerepe a tél és a tavasz közötti feszültségoldásban: „hó-zene” színesztétia, „éber patakszó” hangutánzó szó, „éber patakszó felébredsené” megszemélyesítés, „hint”, „ragyogna” hangulatfestő szó; stb.),

érvényes, de csak részben kifejtett válasz 4 pont,

részben érvényes, kifejtett válasz 3 pont,

részben érvényes, részben kifejtett válasz 2 pont,

kísérlet a válaszadásra 1 pont.

Helyes fogalomhasználat, nyelvi igényesség, helyesírás

5 pont

Logikus gondolatmenet, részben helyes fogalomhasználat, helyesírás 4 pont, helyenként töredezett gondolatmenet, helyes fogalomhasználat, helyesírás 3 pont, logikus gondolatmenet, helytelen fogalomhasználat, helyesírás 2 pont, töredezett gondolatmenet, helytelen fogalomhasználat, helyesírás 1 pont.

Bármilyen, a javítókulcstól eltérő helyes válasz maximális pontot ér.

II. TÉTEL

(30 pont)

1. Konkrét, explicit információk felismerése és visszakeresése.

5 pont

Minden helyes társítás 1 pontot ér. Több társítás esetén a válasz érvénytelen.

Helyes válaszok:

Évszám:	Esemény:
1906	b. <i>A Pál utcai fiúk</i> regény első megjelenése a Tanulók Lapja című folyóiratban.
1917	d. Ekkor filmesítették meg először <i>A Pál utcai fiúkat</i> .
1969	a. Ekkor készült <i>A Pál utcai fiúk</i> Fábry Zoltán féle adaptációja.
1972	e. Utolsó filmjét forgatta Antony Kemp.
2007	c. Anthony Kemp Magyarországra látogatott.

Az is elfogadható, ha a vizsgázó az évszámokhoz a megfelelő betűjeleket társítja: 1906 – b, 1917 – d, 1969 – a, 1972 – e, 2007 – c.

2. Nyelvi elemek, gondolatok értelmezése.

5 pont

Rövid válasz megfogalmazása a következő részletből vett információk alapján: „*Külföldön is ez az egyik legismertebb magyar irodalmi szöveg, ami szintén azt bizonyítja, hogy van benne valami univerzális, ami megérinti az emberi lelket.*” Érvényes, a szöveg információit felhasználó, teljes válasz – 5 pont, érvényes, de csak részben kifejtett válasz – 4 pont, részben érvényes, kifejtett válasz – 3 pont, részben érvényes, részben kifejtett válasz – 2 pont, kísérlet a válaszadásra – 1 pont.

3. Konkrét, explicit információk felismerése és visszakeresése.

5 pont

Minden helyesen azonosított név 1 pontot ér. Lehetséges válasz: Nemecek, Boka, Geréb, Csónakos, Ács Feri.

4. Témához való igazodás (a szöveg információira való hivatkozás). A műismeret (Molnár Ferenc: *A Pál utcai fiúk*, a regény filmes változatai) nem elvárás.

5 pont

Teljes megfelelés a témának, feladatnak; releváns példák, hivatkozások; a témának, feladatnak megfelelő mennyiségű állítás 5 pont, lényegében megfelel a témának, feladatnak; témához tartozó és attól eltérő kijelentések váltakozása 3 pont, eltérés a témától, feladattól; 1 pont.

Az érvelő szöveg követelményeinek betartása

5 pont

Ítéletképeség, kritikai gondolkodás megnyilvánulása, releváns példák, hivatkozások, meggyőző, kifejtett állítások 5 pont, nem kellően meggyőző példák (pl. az érvek nem mindig támasztják alá a kellő mértékben az állításokat), nem kellően kifejtett állítások, tárgyi, fogalmi félreértések 3 pont, kevés releváns példa, utalás, gyenge vagy hibás állítások, tárgyi, fogalmi tévedések 1 pont.

Logikus gondolatvezetés, szövegkohézió, nyelvi igényesség, helyesírás

5 pont

Logikus, tudatos felépítés, az állítások/gondolati egységek világos kapcsolódása, van bevezetés, kifejtés, lezárás; ezek elkülönülnek és arányosak, globális és lineáris kohézió megvalósulása, gördülékeny, élvezetes, választékos stílus, szakkifejezések helyes használata, kifogástalan helyesírás 5 pont, helyenként következtelen felépítés, indokolatlan gondolatmenetbeli váltások, helyenként nyelvi-nyelvtani hibák (pl. egyeztetés, vonzat), helyenként helyesírási hibák 3 pont, széteső írásmű, lényegét tekintve zavaros gondolatmenet (pl. csapongás, ismétlődések), a főbb szerkezeti részek nem különülnek el egymástól, szövegösszefüggésbeli hiányosságok (pl.

alanyváltás), hiba, hiányosság a kohéziót megteremtő eszközök (pl. kötőszók, névmások) használatában, gyakori a nyelvi-nyelvtani hiba, gyakori helyesírási hibák **1 pont**.

Megjegyzés: A feladatok sorrendjének betartása nem kötelező. A terjedelem nem befolyásolja a pontozást.

Bármilyen, a javítókulcstól eltérő helyes válasz maximális pontot ér.

III. TÉTEL

(30 pont)

a. A választott alkotás műfaji sajátosságai

5 pont

Érvényes, műismereten alapuló, kifejtett válasz **5 pont**

(pl. Örkény István: *Tóték*)

modern dráma, tragikomédia, példázat; a tragédiát és komédiát ötvöző drámai műfaj: nyelvi és helyzetkomikum jellemzi, az alakok karikatúraszerűen jelennek meg; az élet és áldozatvállalás hiábavalósága a tragikum lehetőségét hordozza; a hagyományos értékrend, világkép felbomlása; létbizonytalanság, a hagyományos értékek pusztulása; a szereplő egyszerű, hétköznapi ember, tűzoltó, jelleme nem idealizált/eszményített, nem a közösség érdekében cselekszik, hanem csakis saját és családja jólétének megteremtésére törekszik; példázat: az egyén kiszolgáltatottságának példázata, az egyén lázadása a zsarnok hatalom ellen; konfliktusos dráma: a főkonfliktus kialakulásának oka: az őrnagy túllép vendégi szerepkörén, és uralni akarja Tót Lajos otthonát, életét; a drámai konfliktus nem értékellentétekben nyilvánul meg, hanem kisszerű, nevetséges helyzetekben bontakozik ki, a dráma zárlatában a konfliktus felszámolódik, de nem születik megoldás: nem áll vissza a rend a komédia szabályainak megfelelően, nincs a tragédiára jellemző katarikus hatású bukás sem; jellemző az értékek viszonylagossága, nincs egyértelmű igazságszolgáltatás stb.,

Katona József: *Bánk bán*

tragédia: középpontjában egy konfliktus áll, egy tragikus hős, aki tragikus vétséget követ el, küzd, buknia kell, részvétet, katarzist vált ki, a dráma világában az értékvesztés felerősödik, drámai szituáció; konfliktusos dráma: Gertrudis a konfliktust létrehozó negatív fél, Bánk a pozitív, aki a helyzet megszüntetéséért küzd; tetőpont: Gertrudis meggyilkolása; Bánk tragikuma összetett: bármelyik lehetőséget választja, sorsa értékvesztés: Melinda halála, ön maga értékeivel, elveivel való szembekerülés; nemzeti, történelmi dráma: az ország, a nemzetek tragikuma: Petur és Tiborc panasza; Bánk az egész nemzetet, a nemesek és a parasztok érdekét is képviseli; középpontos dráma: Bánk az értékhierarchia csúcsán, Endre, a hatalmi hierarchia csúcsán álló személy: nincs jelen, de minden terv és cselekedet feltételezi a hozzá való viszonyulást; éjszaka motívum; drámai nyelv többszólamúsága stb.,

Székely János: *Caligula helytartója*

Székely János drámáit sokan kevésbé tartják színpadszerűnek, a szerző maga is könyvdrámákként hivatkozott rájuk. Az úgynevezett „könyvdrámák” menetét az eszmék konfliktusa, küzdelme adja, nem pedig a cselekvés, hiányoznak belőlük a jelenetekben, poénokban, várható színi hatásokban gondolkodó színműírói fogások. A *Caligula helytartója* Székely János hetvenes években írt történelmi drámái közé tartozik. E történelmi drámák mind tulajdonképpen parabolák, példázatok, hiszen általános érvényű igazságokat fogalmaznak meg. A hetvenes évek erdélyi szerzői saját koruk problémáit (kisebbségi lét, diktatúra) vetítették történelmi távlatba. A korabeli nézők természetesen saját korukra vonatkoztatták a felismert problémákat és kérdéseket, de a példázatoság arra is lehetőséget ad, hogy minden kor a saját maga számára tegye aktuálissá a szöveget. Székely János drámáinak meghatározó eleme a vita, ezért sokan vitadrámának is nevezik őket. A vitadráma a reformáció idején kialakult drámatípus, amely az érvek, gondolatok és vélemények ütköztetését, igazolását vagy cáfolatát helyezi középpontba.)

érvényes, de csak részben kifejtett válasz **4 pont**,

részben érvényes, kifejtett válasz **3 pont**,

részben érvényes, részben kifejtett válasz **2 pont**,

kísérlet a válaszáadásra **1 pont**.

b. A tér- és időszerkezet jellegzetességei

5 pont

Érvényes, műismereten alapuló, kifejtett válasz **5 pont**

(pl. Örkény István: *Tóték*)

Mátraszentanna „*hegyvidéki község*”: falusi környezet, zárt, elszigetelt helyszín és közösség, sajátos szabályok alapján működő világ, távol van a közéleti-politikai folyamatoktól, a közösség keretében mindenkinek van helye és szerepe: 1. buszállomás: az őrnagy kudarcba fulladt fogadtatásának, üdvözlésének helyszíne, Tót Lajos közösség előtt való megalázása, az új

hatalom statuálása; 2. Tót Lajos otthona: zárt, magánszféra, családi tér, ahol Lajos az úr, a házigazda, családja által tisztelt személy; az őrnagy a vendég, akinek alkalmazkodnia kellene a házirendhez és tiszteletben kellene tartania a család életvitelét, értékrendjét, szokásait; Lajos magánéleti, családja előtti megaláztatásának helyszíne, az őrnagy átveszi az irányító szerepet, hatalommá válik a családi házban, manipulatív eszközökkel irányítja a Tót Lajos és családja életét, döntéseit; időszerkezet: konkrét történelmi idő, a II. világháború idején kibontakozó események, időtartam: két hét, az őrnagy ez idő alatt kényszeríti önfeladásra Tót Lajost és családját, identitásuktól fosztja meg őket; viszonylag rövid idő, ám hatása végérvényes, állandó stb.,

Katona József: *Bánk bán*

öt szakaszra tagolódik: a klasszicista drámamodell egy szakaszon belül érvényesül: Előversengés 1. nap koraeste, palota: Ottó és Biberach párbeszéde, Gertrudis megjelenése: alap- és határhelyzet: Ottó vágya, magánéleti szál; I. szakasz 1. nap este, a bál idején a palotában: magánéleti és közéleti szál, Bánk hazatérése, a titok mint probléma; a királyi palotában megkülönböztetés, magyarok háttérbe szorítása, az érvényesül, aki behódol Gertrudisnak; II. szakasz 3 órával később, éjjel Petur bán háza: közéleti szál; III. szakasz hajnalban Melinda szobája; magánéleti szál; IV. szakasz 2. nap koraeste, Gertrudis szobája: közéleti és magánéleti szál; Mikhál, Melinda, Bánk vádbeszéde; a tetőpont; V. szakasz 3. nap délelőtt palota, nagyterem: II. Endre hazatérése, Bánk tragikuma; az éjszaka jelképes jelentése: a palota és az ország állapotára utaló, a tisztánlátás hiányát is jelző motívum, stb.,

Székelly János: *Caligula helytartója*

A történelmi dráma helyszíne a Római Birodalom által megszállt Palesztina, cselekménye a Kr. u. 39-41 közötti időszakra datálható. A darab egy helyszínen zajlik végig (a római helytartó, Petronius székhelyén) – ez a viszonylag zárt és szűk tér az emberi cselekvőképzetlenséget, a lehetőségek hiányát hangsúlyozhatja. A dráma cselekménye rövid idő alatt játszódik, az időt a különböző, akár egymásnak is ellentmondó hírek osztják szakaszokra: Lucius és Probus a Barakiás szabadságáért aggódó helyi zsidók néma demonstrációjáról hoznak hírt uruknak; Caligula követe, Decius a császár üzenetét hozza, amit kettejük magánbeszélgetése követ; Petronius híre, miszerint Caligula visszavonta a szobor felállítását elrendelő utasítását; ennek ellentmondó hír Decius közlésében; majd a császár halálhíre.)

érvényes, de csak részben kifejtett válasz 4 pont,

részben érvényes, kifejtett válasz 3 pont,

részben érvényes, részben kifejtett válasz 2 pont,

kísérlet a válaszáadásra 1 pont.

c. A szereplők viszonyrendszerének bemutatása

5 pont

Érvényes, műismereten alapuló, kifejtett válasz 5 pont

(pl. Örkény István: *Tóték*)

Tót Lajos és a környezete: Lajos és családja viszonya: fia, felesége és leánya felnéznek rá, tisztelik őt, a családfőnek kijáró szeretettel és tisztelettel övezik alakját, Lajos elkötelezett családja iránt, mindent megtesz annak érdekében, hogy családtagjait biztonságban, kényelemben tudja, harmonikus családkép tárul fel, fordulópont: a család tapasztalata az őrnaggal, jelenléte megrontja a családtagok közötti viszonyt, konfliktust eredményez a házastársak között, az őrnagy Mariskát és Ágikát manipulációs eszközként használja, ezáltal tud hatással lenni Lajosra, a megoldás tragikus, hiszen Lajos lelkiállapota, belső énjé örökre kizökken harmonikus, kiegyensúlyozott állapotából; Lajos és a falubeliek viszonya: Lajos tűzoltóparancsnok és tisztelettudó a falubeliekkel, a közösség sokra tartja, tiszteli, elismeri őt, engedelmeskednek neki, meghallgatják kérését, és mindent megtesznek, hogy támogassák őt célja elérésében, az őrnagy látogatásakor tulajdonképpen az egész közösség átalakítja életét, szokásait a Tót Lajos előírásainak megfelelően; Lajos és az őrnagy viszonya: hierarchikus viszony, a őrnagy a hatalmat képviseli, rangja tiszteletet és engedelmességet követel, megjelenése és magatartása kevésbé, Lajos tisztelettel viszonyul hozzá, jól tudja, hogy fia állapota függ a vendéglátás sikerétől, a konfliktus fokozatosan alakul ki: az őrnagy megalázza, zsarnokként viszonyul Lajoshoz, érzékelteti vele, hogy ő a hatalom képviselője, megtöri belső énjét, lelki harmóniáját, Lajos próbál alkalmazkodni és engedelmeskedni, de belátja, hogy tehetetlen; menekülési lehetőségeket keres, de végül az egyedüli kiút a gyilkosság elkövetése, a dráma zárlatában megöli az őrnagyot, azonban lelki békéje, valamikori kiegyensúlyozott személyisége örökre elveszett, stb.,

Katona József: *Bánk bán*

két szerepkör: Bánk köre és Gertrudis köre, Bánk köréhez tartozó szereplők: Melinda, Tiborc, Simon és Mikhál bán, Petur bán, Gertrudis köréhez tartozó szereplők: Ottó, Biberach,

Izidóra; Bánk és Gertrudis viszonya: konfliktusban állnak egymással, konfliktusuk kettős: politikai és magánéleti jellegű, Bánk a nemzet érdekét képviseli, Gertrudis a zsarnoki hatalmat és az idegent; Bánk és Melinda viszonya: házastársak, szerető család, közös gyerek, kapcsolatuk egymás tiszteletére, egymás iránti elkötelezettségre épül, ami a drámai konfliktus következtében megrendül; Bánk és Tiborc viszonya: hierarchikus viszony, Bánk nemes, Tiborc a paraszti réteget képviseli, kölcsönös tisztelet és elismerés jellemző viszonyukra, Bánk megbízza Tiborcban, rábízva feleségét, Bánk és Petur bán viszonya: mindketten nemesek, a királynak hűségesek, kettőjük ellentéte érzelmvilágukban nyilvánul meg: Bánk kimért, érzelmein/indulatain uralkodni tudó személyiség, Petur szenvedélyes, indulatos, nem a békés megoldások támogatója, Gertrudis és Ottó viszonya: mindketten merániak, testvérek, Ottó menedéket, oltalmat keres testvérénél, Gertrudis manipulálja, befolyásolja Ottót, meghatározza cselekedeteit; Biberach-Ottó viszonya: zsaroláson alapuló viszony, Biberach elszegényedett nemes, manipulálja Ottót, ironikus figura; Ottó Biberach segítségét használja ki Melinda megalázásában stb.,

Székelly János: *Caligula helytartója*

A dráma szereplői: Petronius, Caligula szíriai helytartója; Decius, Caligula állandó követe; Lucius, Petronius segédtestje; Probus, Petronius segédtestje; I. Agrippa, Palesztina királya; Barakiás, a jeruzsálemi templom főpapja; Júdás, zsidó politikus. A dráma Petronius és a helyi zsidó közösség képviselőinek hivatalos találkozásával kezdődik, amelyet a hatalom részéről Caligula szobrának a templomban történő elhelyezése nyomatékosít. A fejezet vezérfonalát Petronius és Barakiás verbális síkon zajló „tett-váltás” sorozata határozza meg. Kettejük eltérő álláspontból (hatalmi – „muszáj” és hitbéli – „lehetetlen”) eredeztethető vitájának markáns vonulata az egyházi méltóság meggyőződésből fakadó értelme, és a szavaiból levonható konklúzió: „A lehetetlen több, mint a muszáj.” Petronius és Barakiás viszonya folyamatosan változik. Először nem értik egymás szavait, másként értelmezik a dolgokat. A színpalak mögötti téren összegyűlt emberek a római katonák szerint port szórnak fejükre, de a zsidók azt hamunak nevezik. A szíriai helytartó a muszáj üzenetének hordozójaként érkezik, majd a vita során a lehetetlen parancsának megértőjévé válik, hogy aztán a kommunikációs játszma végső fázisában a hitben létező Isten fogalmának megfogalmazójaként szerezze vissza a szituációs fölényt, de már nem a másik legyőzésével, hanem annak teljes megértésével. Kommunikációs aktivitása és nyitottsága, kompetenciája alapján nyilvánvaló, hogy a római agresszivitást nem ő, hanem a láthatatlan, csak a szereplők szavaiban létező – illetve szobra által jelképezett Caligula képviseli.)

értékes, de csak részben kifejtett válasz 4 pont,

részben értékes, kifejtett válasz 3 pont,

részben értékes, részben kifejtett válasz 2 pont,

kísérlet a válaszadásra 1 pont.

d. Egyén és hatalom konfliktusának értelmezése

5 pont

Értékes, műismereten alapuló, kifejtett válasz 5 pont

(pl. Örkény István: *Tóték*)

1. egyén–hatalom: Tót Lajos az egyéni értékeket képviselő személy, egyszerű ember, de ugyanakkor figyelmes, gondoskodó, önfeláldozó; a közösség biztonságának megteremtését felelősségének érzi, de ugyanakkor családjáé jólétének biztosítását is feladatának tekinti; elszigetelődik a külvilág társadalmi-politikai folyamataitól, a háború történései sem foglalkoztatják, ez estben is csupán fia biztonságának megteremtésére, biztosítására törekszik; kiegyensúlyozott, harmonikus viszonyban él családjával, környezetével; az őrnagy a hatalom képviselője, katonai stratégiákban gondolkodik, zsarnok, gyenge idegzetű, a háború borzalmait jön kipihenni Tót Lajos családjához, közben megalázza Lajost a közösség és a családja előtt; az egyén és hatalom konfliktusa Lajos és az őrnagy között bontakozik ki; hierarchikus viszony, amelyben az őrnagy dominál, visszaél hatalmával, képes manipulálni, és kényszeríteni Lajost, hogy elérje célját; a két szereplő közötti konfliktus már a mű elején kibontakozik: az autóbuszállomáson (az őrnagy megalázza Lajost a közösség előtt), a családi házában (az őrnagy megalázza Lajost saját otthonában, a családjáé előtt, konfliktust szít a házastársak között); Lajos alávetettként jelenik meg a műben, személyisége, egyénisége egyre inkább háttérbe szorul, kiszolgáltatottá válik, tehetetlen; nem tud/nincs lehetősége cselekedni, ezért különböző menekülési lehetőségekbe kapaszkodik (pl. bebújik a pap ágya alá, bezárkózik az árnyékszékbe) stb.,

Katona József: *Bánk bán*

Bánk a dráma főhőse, tragikus hős, jellemében kettősség bontakozik ki, egyrészt hűséges, szerető, elkötelezett férj, másrészt pedig királyhelyettes, a nemzet sorsáért felelős személy, Gertrudis a zsarnok hatalom képviselője, eltökélt, érzéketlen, kíméletlen, nem tiszteli férjét,

gyermekkeit, egyetlen célja a korlátlan hatalom megszerzése; Bánk és Gertrudis viszonyában az egyén és hatalom viszonya bontakozik ki: Melinda megbecstelenítése, a nemzet szabadságtól való megfosztása kettős konfliktust jelent Bánk számára, Melinda és a haza egységet képez az ő értékrendjében, tragikuma: szerepkonfliktus, szándék és következmény ellentéte, rá kell döbbsennie, a törvényesség keretén belül lehetetlen a konfliktus megoldása; Gertrudis megölése által saját értékrendjével ellentétesen cselekszik: a nyilvánosság kizárásával és törvénytelenül; egyén és hatalom viszonya a tetőpontban teljesedik ki, Bánk tette, a zsarnok hatalom elpusztítása, felszámolása, a nemzet szabadságának biztosítása; a dráma zárlátának jelentősége: II. Endre nem rendel el büntetést, megérti Bánkot, akinek az a legnagyobb büntetése, hogy tovább kell élnie stb.,

Székely János: *Caligula helytartója*

a hatalom parancsának, muszájának és a közösség, az ember lehetetlenjének keresztüzébe került helytartó, Petronius keresi azt a humanista megoldást, mellyel Caligula iránti hűségét, helytartói kötelességét is megőrzi, de tiszteletben tarthatja a nép, az alattvalók jogos, önazonosságukat jelentő integritását, sérthetetlenségét is. A két hatalmas erő, Caligula örült parancsa és az egységesen ellenálló nép ütközése Petronius drámája. Caligula megparancsolja, hogy az ő szobrát állítsák fel a zsidók templomában, a zsidók viszont ennek a lehetetlenségét bizonyítják. Petronius lelkiismereti drámája így válik a hatalom mibenlétének elemzésévé a cselekvésre kényszerített, és etikusan dönteni igyekvő ember feszült, minden lehetséges alternatívát felvető megoldást-keresésében. A zsidók az összetartó közösség sérthetetlenségét példázzák számára. Papjuk, Barakiás meggyőzi arról, hogy Caligula szobrát lehetetlen bevinni a zsidók templomába, mert ha erőszakkal megteszik, az már nem ugyanaz a templom, „az úr onnét már kiköltözködött”. A dráma közegében természetes, hogy a szobor bevitele jelkép, végső soron az a kérdés összegződik benne, hogy a császár, de bármely hatalom óhajára tönkre lehet-e tenni egy népet, a hatalom esztelen kívánságára meg szabad-e alázni egy közösséget. A templom ugyanis szintén jelkép: „A nép szellemi lakhelye. Aki / idegen istent vinne be: a népet / lakoltatná ki önmagából.” Azonban a parancsot sem tagadhatja meg a helytartó, mert azért halál jár, s a szobrot utódja mégis beviheti. Félre sem állhat, le sem mondhat tisztségéről hasonló okból. A cselekvés késleltetése és egyre nagyobb kényszerűsége fokozza a párbeszéd hűfokát. Előbb Petronius és a zsidók vívnak gondolati csatát egymással, ebben a küzdelemben Petronius nemcsak a zsidók jogos igényét ismeri el, hanem az örült hatalomhoz való hűsége is kérdőjeleket kap, hiszen folyamatosan magáévá teszi Barakiás érvelését, mely szerint: „A hatalom természetes / Végső határa az a pont, ameddig / Az alattvalók hűsége kitart”. Petronius ilyen módon egyre inkább a zsidók oldalára kerül, maga is a parancs visszavonásán fáradozik. Ez a kísérlet azonban csak azt eredményezi, hogy végképp leleplezi a hatalom örültségét, cinikus játékát az alattvalókkal. Petroniusnak a nyílt szembeszegülésre nincs lehetősége, így fedezi fel a tétlen hatalmat, a nem-cselekvő hatalmat. De ez is olyan, mintha nyíltan szembeszegülne, halál jár érte. A drámában a felelősségre vonás elmarad, mert Caligulát váratlanul megölik testőrei. Petronius számára azonban ez sem hozhat már felmentést. Petronius a zsarnoktól függve, a zsarnok Caligula ellen harcolva maga is Caligulává lett, kivégeztette árulással gyanúsított ártatlan testőreit, Luciust és Proburst. Erkölcstelen hatalom helytartójaként Petroniusnak sem sikerülhetett e hatalommal etikusan harcolnia. A nem-cselekvő hatalom és Caligula halálának összekapcsolása a darab példázata szerint arra is rámutat, hogy az erkölcstelen tett és azzal való nyílt és reménytelen szembeszegülés mellett van egy harmadik út is: a hallgatásé, a nem cselekvésé, ez azonban csak kivételes esetekben járható, csak véletlen emelheti érvényre (Caligula halála). Egyébként azonban ez is ellenállásnak minősül (ezért Caligula parancsa Petronius kivégeztetésére), és időlegesen is csak roppant áldozatok árán képviselhető (a testőrök kivégzése). Hiába jön a megváltó véletlen, Petronius számára nincs lelkiismereti felmentés.)

érvényes, de csak részben kifejtett válasz 4 pont,

részben érvényes, kifejtett válasz 3 pont,

részben érvényes, részben kifejtett válasz 2 pont,

kísérlet a válaszadásra 1 pont.

Az értekezés tartalmi és formai jegyeinek betartása, logikus gondolatmenet, szövegkohézió, helyes fogalomhasználat **5 pont**

Összefüggő szöveg, a feladatsor által közvetített értelmezési szempontokhoz való igazodás/ezeknek egyéni szempontokkal való kiegészítése, logikus gondolatmenet, helyes fogalomhasználat, az értekezés tartalmi és formai jegyeinek betartása 5 pont,

összefüggő szöveg, a feladatsor által közvetített értelmezési szempontokhoz való igazodás/ezeknek egyéni szempontokkal való kiegészítése, logikus gondolatmenet, helyes fogalomhasználat, az értekezés tartalmi és formai jegyeinek *részleges* betartása *4 pont*,
helyenként töredezett gondolatmenet, helyes fogalomhasználat *3 pont*,
helyenként töredezett gondolatmenet, *helytelen* fogalomhasználat *2 pont*,
töredezett gondolatmenet, helytelen fogalomhasználat, *kísérlet a válaszadásra 1 pont*.

Helyesírás

5 pont

Helyesírási típushibák:

Durva hiba (3 hibapont): a mássalhangzók időtartamának hibás jelölése közhasználatú szavakban; az összeolvadás, a részleges hasonulás, az írásban jelöletlen teljes hasonulás és a kiesés hibás írásmódja; kis- és nagy kezdőbetű tévesztése közhasználatú tulajdonnevek (pl. Magyar Tudományos Akadémia, Természet Világa), melléknévek és egyelemű tulajdonnévből képzett melléknév (pl. francia, balatoni, adys) esetében; igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása; tagadószó egybeírása az igével, tagadott szóval, tagadott kifejezéssel; az ly – j tévesztése közhasználatú szótőben és toldalékban, az ly – j hiánya vagy kiejtés szerinti jelölése; felszólító módú igealakok hibái.

Súlyos hiba (2 hibapont): közhasználatú szavak/összetett szavak különírása, illetve szókapcsolatok egybeírása; közhasználatú szavak elválasztása; magánhangzók időtartamának tévesztése közhasználatú szavakban és toldalékokban; mondatkezdő nagybetű tévesztése.

Egyéb hiba (1 hibapont): nem közhasználatú szavak durva és súlyos hibái; köznevek kezdőbetűjének tévesztése (pl. világháború); kezdőbetű tévesztése több elemből álló tulajdonnévből képzett melléknév esetében (pl. New York-i, budapest – bécsi, Csokonai Vitéz Mihály-os); betűtévesztés; mondatzáró írásjelek; tagmondatok közötti írásjelek; mondatrészek közötti írásjelek hiánya vagy téves jelölése (5–6 tévesztés 1 hibapont); egyéb írásjelek hiánya vagy téves jelölése (5–6 tévesztés 1 hibapont).

Ismétlődő hibáért csak egyszer számítunk hibapontot!

A hibapontok vizsgaponttá történő átalakítása: 0-9 hibapont: *5 pont*, 10-15 hibapont: *4 pont*, 16-21 hibapont: *3 pont*, 22-27 hibapont: *2 pont*, 28-33 hibapont: *1 pont*, 33 hibapont felett *0 pont*.

Bármilyen, a javítókulcstól eltérő helyes válasz maximális pontot ér.